

Lausunto luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle laiksi vesihuoltolain muuttamisesta

Kunnanhallitus 16.09.2024 § 159
297/03.00/2024

Valmistelija

ympäristöasiantuntija Juho Miettinen, 040 488 3723, juho.miettinen@lapinlahti.fi,
tekninen johtaja Rami Linna, 040 488 3701, rami.linna@lapinlahti.fi

Maa- ja metsätalousministeriö on pyytänyt lausuntoa luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle laiksi vesihuoltolain muuttamisesta. Lausuntopyynnön diaarinumero on VN/26268/2022. Maa- ja metsätalousministeriö pyytää lausuntoa hallituksen esityksen luonnoksesta viimeistään 30.9.2024. Lausunnot pyydetään toimittamaan lausuntopalvelun kautta.

Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi vesihuoltolakia. Esityksellä toimeenpannaan Petteri Orpon hallitusohjelman kirjausta, jonka mukaan vesihuollon toiminta turvataan ja vesivarat pidetään kansallisissa käsissä. Esityksellä on valmisteltu sellainen lainsäädäntö, jolla varmistetaan kunnan järjestämisvelvollisuuden piiriin kuuluvien julkisomisteisten vesihuoltotoimintojen säilyminen kuntien omistuksessa ja määräysvallassa. Esitys on myös osa kansallista vesihuoltouudistusta ja sen tarkoituksena on mahdollistaa uudistuksen ohjelman ja sen mukaisten toimenpidekokonaisuuksien toteuttaminen.

Esityksen tavoitteena on varmistaa julkisomisteisten vesihuoltotoimintojen säilyminen kuntien omistuksessa ja määräysvallassa, edistää vesihuollon alueellista yhteistyötä ja rakenneuudistusta, parantaa vesihuoltolaitosten omaisuudenhallintaa, selkeyttää ja tehostaa vesihuollon toiminnan ja talouden valvontaa sekä parantaa yleisesti vesihuoltolain toimivuutta.

Lapinlahden kunta toteaa lausuntonaan seuraavaa:

Lakiluonnoksessa on kohtia, jotka vaikuttavat kunnan ympäristönsuojeluviranomaisen toimintaan. Lakiluonnoksessa (4 a § 2. mom.) on määritelty tarkemmin kunnan ympäristönsuojeluviranomaisen valvontatehtäviä. Kunnan ympäristönsuojeluviranomainen valvoisi toimialallaan erityisesti vesihuollosta huolehtimista, liittämisvelvollisuutta sekä vesihuoltoon varautumista. Osa näistä valvontatehtävistä olisi rinnakkaisia ELY-keskuksen kanssa ja molemmilla olisi toimivalta ratkaista näitä asioita.

Lakiluonnoksen perusteluissa kunnan ympäristönsuojeluviranomaisen tehtäviä on avattu seuraavasti:

- Vesihuollosta huolehtimisen osalta kunnan ympäristönsuojeluviranomainen valvoisi 9 §:n mukaista vesihuoltolaitoksen huolehtimisvelvollisuuden toteutumista.
- Liittämisvelvollisuuden valvonta tarkoittaisi erityisesti 10 ja 12 §:n mukaista valvontaa. Kunnan ympäristönsuojeluviranomainen valvoisi, että toiminta-alueella oleva kiinteistö liitettäisiin 10 §:n mukaisesti vesihuoltolaitoksen verkostoihin. Lisäksi kunnan ympäristönsuojeluviranomainen valvoisi myös 12 §:ssä tarkoitetun liittämiskohdan sijoittumista eli sitä, määrääkö vesihuoltolaitos liittämiskohdan 12 §:n mukaisesti.
- Hulevesien osalta kunnan ympäristönsuojeluviranomainen valvoisi erityisesti 17 b §:n mukaista liittämisvelvollisuutta hulevesiviemäriin. Lisäksi kunnan ympäristönsuojeluviranomainen valvoisi, ettei kiinteistöltä johdeta vesihuoltolaitoksen jätevesiviemäriin hulevesiä 17 d §:n vastaisesti.

- Vesihuollon varautumisen valvonnalla viitattaisiin 15 a §:n mukaiseen vesihuoltolaitoksen velvollisuuteen vastata vesihuoltopalvelun toimivuudesta häiriötilanteessa.

Merkittävä muutos lakiluonnoksessa on vesihuoltolain 10 §:n mukaisen liittämiselvelvollisuuden muuttuminen, joka lisää merkittävästi ympäristönsuojeluviranomaisen tekemää valvontaa. Jatkossa kaikilla kiinteistöllä olisi liittämiselvelvollisuus vesihuoltolaitoksen toiminta-alueella vesihuoltolaitoksen vesijohtoon ja jätevesiviemäriin, olipa kiinteistö taajamassa tai haja-asutusalueella. Tästä ainut poikkeus olisi vesikäymälätön kiinteistö, jolla ei olisi liittämiselvelvollisuutta jätevesiviemäriin, jos sen jätevesien johtamisessa ja käsittelyssä noudatetaan ympäristönsuojelulakia ja sen nojalla annettuja säädöksiä. Muutos tarkoittaisi lähes palaamista tilanteeseen, joka oli ennen vuonna 2014 voimaantullutta lakimuutosta. Lakiluonnoksen 10 §:n muutoksen vuoksi lisääntyy merkittävästi ympäristönsuojeluviranomaisen tekemä liittämiselvelvollisuudenvalvonta, mutta todennäköisimmin myös vapautushakemusten käsittelymäärät lisääntyvät. Lakiluonnos antaa oikeuden periä maksua vapautushakemusten käsittelystä liittämiselvoitteen osalta, mutta ei anna oikeutta periä maksua valvonnasta.

Kannanotto lakiluonnokseen:

- Lakiluonnoksen 4 a §:n 2 momentin kirjausta emme kannata. Mielestämme osa kyseisessä momentissa esitetyistä tehtävistä ei kuulu kunnan ympäristönsuojeluviranomaisen toimialaan, kuten Kuntaliiton 19.6.2024 päivätyssä lausumassakin on todettu. Nykyisellään esitettyihin uusiin tehtäviin kunnan ympäristönsuojelussa ei ole myöskään resursseja.
- Mikäli liittämiselvoite laajennetaan uudelleen koko toiminta-alueita koskeväksi, lisääntyy kuntien ympäristönsuojelun työmäärä merkittävästi. Lisäksi se vie pohjaa jo aikaisemmin tehdyiltä työltä, jossa toiminta-alueita on käyty läpi nykyisen vesihuoltolain pohjalta. Vesihuoltolain muuttamisen vuoksi (681/2014) jopa vanhat hallintopäätökset kumoutuivat vuoden 2019 alussa, kun liittämiselvelvollisuus haja-asutusalueella lieventyi. Tällainen lainsäädännön poukkoilu aiheuttaa kuntapuolella paljon turhaa työtä. Asioiden ottaminen uudelleen käsittelyyn ei ole kuntalaistenkaan näkökulmasta helppoa. Kannatamme kuitenkin laajempaa liittämiselvoitetta toiminta-alueella, koska haluamme, että myös haja-asutusalueiden vesihuolto kehittyy. Lakimuutoksessa tulisi kuitenkin huomioida, että joissakin kunnissa ympäristönsuojeluviranomaisen lisätyömäärä on mittava, eikä lisäresurssin saaminen aina ole mahdollista.
- Esitämme lakiluonnoksen siirtymäaikaan muutosta niin, että taajaman ulkopuolella liittämiselvelvollisuuden muutos aika olisi pidempi kuin kaksi vuotta kunnan tarkistettua toiminta-alueen. Tällöin kunnalle jäisi pidempi aika tiedottaa liittämiselvoitteen muuttumisesta ja mahdollisesti saisimme kiinteistöjä liittymään verkostoihin ilman raskaita valvonta- ja pakkotoimia.
- Esitämme, että liittämisen valvonnassa tehtävistä päätöksistä voitaisiin periä kunnan määräämän taksan mukainen maksu, kuten esimerkiksi maakäyttö- ja rakennuslain ja uuden rakentamislain pohjalta on mahdollista.
- Kannatamme lakiluonnoksen 11 §:ään kirjattua mahdollisuutta periä maksu vapautushakemuksen käsittelystä, koska se olisi linjassa esim. ympäristönsuojelulain 156 d §:n mukaisen hakemuksen käsittelyn maksullisuudelle. Kannatamme lakiluonnoksen 11 §:ään tehtyä muutosta, että jatkossa kunnan terveydensuojeluviranomaiselta lausunto liittämiselvelvollisuudesta vapauttamisesta tulisi pyytää vain tarvittaessa.
- Lakiluonnoksen 15 b §:ssä vesihuollon häiriötilanteesta ilmoittamisen lähtökohtana tulee olla, että toiminnanharjoittaja, jonka toimintaa säännöksen kuvaama häiriötilanne koskee, ilmoittaa siitä itse viipymättä

toimivaltaisille viranomaisille. Kunnan terveydensuojeluviranomaisella tai ympäristönsuojeluviranomaisella ei ole päivitysvelvoitetta ja tiedon kierrättäminen niiden kautta voi aiheuttaa tarpeetonta viivettä tiedonkulkuun. Tietojärjestelmien kautta tapahtuva tiedonvälitys ei ole läheskään niin toimintavarmaa, että kunnan valvontaviranomainen haluaisi ottaa vastuuta myös muiden osapuolten ylläpitämän tietojärjestelmän toimintahäiriöistä, jossa lisäksi kunnan valvontaviranomainen voisi joutua epäillyksi virkavelvollisuuden laiminlyönnistä tehtävässä, joka tulisi olla toiminnanharjoittajalla.

- Hulevesien osalta esitämme, että vesihuoltolain 17 c §:ä muutetaan muotoon ”Kunnan määräämä viranomainen myöntää hakemuksesta kiinteistölle toistaiseksi voimassa olevan tai määräaikaisen vapautuksen 17 b §:ssä tarkoitetusta liittämisvelvollisuudesta”. Lisäksi lakiluonnoksen tekstiä maksun osalta tulisi muuttaa muotoon ”Kunnan viranomainen voi periä maksun vapautushakemuksen käsittelystä”. Myös valvonnan maksullisuus tulisi ulottaa hulevesiverkostoon liittämiseen.
- 9 §:n mukaan vesihuoltolaitos huolehtii toiminta-alueellaan vesihuollosta yhdyskuntakehityksen tarpeita vastaavasti 8 §:ssä tarkoitetun toiminta-aluepäätöksen mukaisesti. Toiminta-alueen ulkopuolella vesihuoltolaitos huolehtii niiden kiinteistöjen vesihuollosta, jotka on liitetty vesihuoltolaitoksen vesijohtoon tai jätevesiviemäriin. Muutosesityksen 9 b §:n mukaan, jos vesihuoltolaitos ei kykene huolehtimaan vesihuollosta 9 §:ssä tarkoitetulla tavalla, kunnan on ryhdyttävä 6 §:n mukaisiin toimenpiteisiin vesihuollon toimivuuden varmistamiseksi alueella. 6 §:n 2. momentin mukaan, jos suurehkon asukasjoukon tarve taikka terveydelliset tai ympäristönsuojelulliset syyt sitä vaativat, kunnan tulee huolehtia siitä, että ryhdytään toimenpiteisiin tarvetta vastaavan vesihuoltolaitoksen perustamiseksi tai vesihuoltolaitoksen toiminta-alueen laajentamiseksi. Lapinlahden kunta vastustaa muutosta, jonka mukaan vesiosuuskuntien vesihuollon velvoitteet siirtyisivät kunnan huolehdittavaksi tilanteissa, joissa vesiosuuskunta ei kykene itse huolehtimaan vesihuollosta. Vesiosuuskunnissa on usein veden hinta ollut kunnallisia vesihuoltolaitoksia halvempi ja verkoston kunnossapidossa voi olla suuria laiminlyöntejä. Tällaisissa tilanteissa ei ole oikeudenmukaista, että toiminta siirtyy suoraan kunnallisen vesihuoltolaitoksen vastattavaksi. Lapinlahden kunnassa tavoitetilana on harkitusti liittää vesiosuuskuntia tai yhtymiä kunnallisen toimijan osaksi. Mahdollisten laiminlyöntien kustannusten maksajiksi joutuvat kaikki asiakkaat laiminlyötyjen toimintojen osalta. Mikäli huolehtimisvelvollisuus kirjataan lainsäädäntöön, tulee lainsäädäntöön lisätä edellytykset, millä ehdoilla vesihuoltolaitoksen toiminnasta voidaan huolehtia. Kunnallisten vesihuoltolaitoksilla tulee olla mahdollista laajentaa omaa toiminta-aluetta ja verkostoa vesiosuuskuntien toiminta-alueelle ja vesiosuuskuntien huolehdittavana olleiden kiinteistöjen tulee liittyä kunnallisiin vesihuoltolaitoksiin uusina asiakkaina, jolloin vesiosuuskuntien asiakkaiden kohtelu on kunnallisten vesihuoltolaitosten kanssa tasapuolista. Kunnallisten vesihuoltolaitosten toiminnan tulee olla taloudellisesti kannattavaa ja taloudellinen toiminta ei ole mahdollista, mikäli kunnallisten vesihuoltolaitoksen joutuvat huolehtimaan vesiosuuskuntien verkostoista.

Lapinlahden kunnalla ei ole muuta huomautettavaa lakiluonnokseen liittyen.

Esittelijä

Kunnanjohtaja

Päätösehdotus

Kunnanhallitus päättää

antaa lausuntonaan yllä olevan.

Päätös

Kunnanhallitus päätti

antaa lausuntonaan yllä olevan.